

МИЛИВОЈ НЕНИН

ГОСПОДИН И ГОСПОЉА КОВАЧ

Поводом 14. кола Антологијске едиције
Десеј векова српске књижевности

Тражили смо, играјући се, понекад, друг и ја – загледани у улицу коју смо добро познавали – правог човека, односно праве људе. Мало их је остало и отуда смо их лако препознавали. Најчешће су говорили општа места, али су их говорили тако озбиљно, као да су их исцедили из себе: као последњу мудрост. Можда бих их боље описао једним „посредним” поређењем: прави људи би, да су деца, понели назив – СТАРМАЛИ. („А свет је можда тако несхватљиво покварен и безнадежан зато што су општа места увек исправна” – написао је један, мени драг, писац.)

Прави човек, заменик црквењака, на пример, на питање због чега је свећа у цркви скупља него у продавници, одговорио би тако озбиљно, да се нисмо усудили да поставимо потпитања. „Све то има своје” – само би рекао. Шта је *све*, а још више шта је *своје*, нисмо ни покушавали да одгонетнемо.

То је трајало, мислим на ту игру тражења правих људи, све док поглед мог друга није дошао до последње тачке – на којој се зауставио. Исто као и поглед писца кога сам већ увео у причу.

Сетио сам се тих правих људи када сам на њих налетео у књизи Шандора Марאיја *Три лица једне љубави*. Исту игру, као мој друг и ја, имали су и главни јунаци Марאיјевог романа. Само су код Марאיја ти прави људи били конкретизовани као брачни пар: господин и госпођа Ковач.

„Кад крене воз господин Ковач ће рећи – кренуо је. А кад се заустави у Физешабоњу, господин Ковач ће свечано и најозбиљније рећи: Физешабоњ”.

Упознао сам господина Ковача – повезао сам га једном као стопера: на свако питање имао је спреман одговор. Био сам млад – још увек смо били у 20. веку – и безобразан. У сусрету са непознатим људима комбиновао сам озбиљна и неозбиљна питања.

Господин Ковач, обучен у униформу железничара (нисам га одмах препознао; препознао сам га тек двадесетак година касније), једнако свечано и најозбиљније одговарао је на моја смислена и бесмислена питања.

Питао сам га, те 1999. године, да ли ће возови поново саобраћати на релацији Нови Сад – Зрењанин. Одговорио је: „Неки кажу да хоће, а неки кажу да неће”.

Приближавали смо се Локу. „Да ли је истина да је ово најлепше место на свету?” – питао сам. „Неки кажу да јесте, а неки кажу да није” – уследио је одговор.

Због чега ми је овде важан господин Ковач? Па, налазимо се пред 14. колом Антологијске едиције *Десет векова српске књижевности*. И потребно је да кажем да се до сада појавило 140 књига... Али потребно је рећи да је тих 140 књига више од ништа за 140 књига и да је урађена велика и важна ствар. А то се без господина Ковача не може рећи.

Вратио би се господин Ковач у 2010. годину и рекао би свечано и најозбиљније, и што је најважније, смирено: „крнула је”.

А када би се дотакао књига из 14. кола, господин Ковач би изговорио, исто тако свечано и озбиљно, као што би изговорио „Физешабон”, имена писаца и имена приређивача.

Ту бих сада, на тренутак, одузео реч господину Ковачу.

Прва асоцијација уз име Арсена Диклића и уз његов најуспелији роман (*Не окрећи се, сине*), био ми је Иво Андрић. Сетио сам се, заправо, Андрићевих приповедака о деци: „Мила и Прелац”, „Књига”, „На обали”, „Кула”... Оно што је заједничко Андрићу и Диклићу јесте што покушавају да ухвате тренутак одрастања – прелазак из света детињства у свет одраслих.

Приређивач, Милица Алексић, открила нам је, односно подсетила нас је, на Драгољуба Јекнића – леп је то прилог историји српске књижевне критике (која расте паралелно са Антологијском едицијом *Десет векова српске књижевности*). Али то је и подсећање на то да је Драгољуб Јекнић од 1972. до 1988. године, живео од писања. Ето, нека тај подвиг остане забележен.

Да се вратимо Диклићевим јунацима. Рат им је променио живот: одрастање се лакше видело. И Јекнићу је рат променио живот. Бежао је од рата и умро далеко од завичаја, ако је завичај уопште и имао... (Диклићев завичај је био поред воде!)

Бранка В. Радичевића би господин Ковач искористио да истакне, као пример, колико је Антологијска едиција *Десет векова српске књижевности* учинила за легитимитет књижевности намењеној деци. Али, кључна ствар је да је ова књига вратила поезију Бранка В. Радичевића читаоцима. Није само Радичевићева песма „Љубомора” из антологије српске поезије Зорана Мишића, антологијска...

Књигу је за штампу приредио Милан Громовић.

А господин Ковач, понављам, откриће нам да је ова едиција намењена читаоцима.

Књигу Жарка Васиљевића и Душана Васиљева за штампу је приредила Бојана Поповић. Све је ту урађено с мером и под конач. Али оно што се памти јесте парадокс који остаје после читања ове књиге. Иако је Жарко Васиљевић надживео Душана Васиљева пуне три деценије, стиче се утисак да је Душан Васиљев *заокружио* свој литерарни опус, а да је Жарко Васиљевић тек требало да напише своје најбоље песме. Као да је Жарко Васиљевић тражио свој песнички језик... Или је само тражио ону жабу из поезије Милете Јакшића, коју је изместио из природног окружења и сместио у град...

И Жарко Васиљевић и Душан Васиљев преводили су са немачког и мађарског на српски језик. Можда су понешто превели и од Шандора Мараија.

Када сам отворио мејл са рукописом књиге о Љубивоју Ршумовићу, прво сам видео средње слово код приређивача, Зоране Опачић. Пожелео сам, да одједном свима објасним када се ставља средње слово између имена и презимена. Али сам се сетио Миодрага Раичевића, па сам одустао.

Наиме, Миодраг Раичевић је пожелео да објасни падеже комшији Црногорцу. „Не каже се ’ја сам у двориште’ већ, ’ја сам у дворишту’.” Стари комшија му је одговорио питањем. Отприлике (пишем по сећању): „А где Ти је то? Је ли то негде другде?”

А још када сам видео да се предговор протеже на три пута већој површини од уобичајене, онда сам био љут на „обе” Зоране Опачић. И на ову са средњим словом и на ону без средњег слова.

Међутим, када сам прочитао предговор, све јој је било опроштено. Јер предговор је, у најмању руку, изузетно написан. Прегледно, јасно, духовито, с мером... Описане су и обе зенице Љубивоја Ршумовића, али и однос са Душком Радовићем... Није прескочен ни цинизам Љубивоја Ршумовића („Свуда пођи / Ка Пе дому дођи”), али није прескочена ни Ршумовићева љубав према фотографији... Речи су код Ршумовића природна појава – тако их и измишља.

Прећутаћу оно што пише Зорана Опачић о песми „Мој отац” и о стиху: „Мој отац није само средње слово” – да поново не почнем да гунђам.

Приводим текст крају. Бићемо најпре изненађени бројем Ршумовићевих песама, које имамо у глави! Опасно се приближио Змају.

И вратимо се још једном господину Ковачу. Шта би нам, он, који је имао спремне одговоре на све загонетке света, одговорио на прецизно питање: **Да ли је Антологијска едиција *Десет векова српске књижевности* најзначајнија едиција у српској култури 21. века?**

„Неки кажу да јесте. А неки кажу СВАКАКО” – свечано би одговорио!

„Боље је да вас хвали господин Ковач, него да се сами хвалишете” – додала би, на крају, госпођа Ковач. Ето, да оправдамо и њено присуство у наслову овог текста... Није се у тексту видело, да је све време климала главом...

(Коларац, 18. септембар 2023)